

در «نشست سیره رضوی در کتب کودک و نوجوان» مطرح شد؛

جای خالی کتاب های غیرداستانی مذهبی در آثار کودک و نوجوان / کاهش قدرت تخیل پردازی در داستان های دینی

دکتر سنگری پژوهشگر و نویسنده کشورمان معتقد است تخیل پردازی در داستان های مذهبی به دلیل حساسیت های جامعه نسبت به دین، بسیار کاهش یافته است.

به گزارش روابط عمومی اداره کل کتابخانه های عمومی استان تهران، «نشست سیره رضوی در کتب کودک و نوجوان، دستاوردها و فرصت ها»، با حضور دکتر محمدرضا سنگری، پژوهشگر و نویسنده؛ حسین فتاحی، نویسنده و محقق و سید علی کاشفی خوانساری، نویسنده ادبیات کودک و نوجوان، «سارا عرفانی»، نویسنده و مدرس دانشگاه به همت کتابخانه مرکزی پارک شهر و با مشارکت کتابخانه shy&های مرکزی استانshy&های خوزستان و خراسان رضوی در محل کتابخانه مرکزی پارک شهر و همزمان بصورت ویدئوکنفرانس برگزار شد.

شناخت اجزای زمان برای پرداخت داستان بسیار کمک کننده است

دکتر محمدرضا سنگری در این نشست گفت: ادبیات داستانی دینی ما، تاریخ است و کسی که می خواهد به این حوزه بپردازد باید تاریخ را خوب بشناسد چرا که تاریخ زمان مند است و باید زمان و اجزای زمان را بشناسیم؛ چون شناخت اجزای زمان برای پرداخت داستان بسیار کمک کننده است. نکته بعدی این است که حادثه در مکان اتفاق می افتد و به عبارت دیگر، تاریخ، مکان مند است و نویسنده باید بداند که مکان چه ویژگی ها و خصوصیتی دارد و سومین نکته، «شناخت عناصر» است که در حادثه حضور دارند - چه عناصر مستقیم و چه عناصر غیرمستقیم.

این نویسنده اظهار داشت: آنچه در بیشتر کتابهای دینی برای کودک و نوجوان وجود دارد این است که نه زمان بندی خوبی دارد نه مکان مند است و نه به عناصر حادثه توجه می شود.

نویسنده کتاب «آینه در کربلا» یاد آور شد: عنصر دیگری که در داستانهای تاریخی ضروری است توجه به فضای تاریخی یا «اتمسفر» است و هنر یک نویسنده بزرگ این است که این فضا را به خوبی ترسیم کند. البته منظور من از فضا یا اتمسفر، فضای فیزیکی و جغرافیایی نیست بلکه منظور وضعیت ترس، اندوه، شادی و حالاتی است که این فضا را خلق می کند. مورد دیگر «فرایند حادثه ها» است که حادثه از کجا شروع می شود؟ دلایل آن چیست؟

وی عنصر بعدی داستانیسی را «راوی حادثه» ذکر کرد و گفت: اینکه راوی از کدام زاویه قصه را تعریف می کند مهم است. عنصر بعدی، «نوع پرداخت» است که چگونه حادثه پرداخت می شود و آیا داستان یا توصیف یا منولوگ یا دیالوگ به بیش می رود یا خیر؟

دکتر سنگری با بیان اینکه ما در حوزه داستان با یک عنصر کاملا متفاوت با تاریخ سروکار داریم، اضافه کرد: با وجودی که تاریخ واقعیت است اما داستان هرگز تاریخ نیست هرچند که از تاریخ می گوید اما تاریخ نیست واگر داستانی، تاریخ شد دیگر داستان نیست. این درحالی است که عنصر «تخیل»، «تجربه»، «مشاهده» و «مطالعه» برای داستان نویسی مهم است.

تبدیل یک روایت چند خطی از زندگی ائمه به یک داستان بلند کار مهمی است

حسین فتاحی نویسنده و محقق نیز در این نشست با بیان اینکه چرا سیره رضوی مهم است و چرا کتابهایی با این مضمون نوشته می شود، گفت: در این مورد باید به چند نکته اشاره کنم. معمولا در مباحث دینی، انسان خلیفه خداست و خداوند فرمانروای صفات نیکو است که هزاران صفت در دعای جوشن کبیر ذکر شده است که این صفات کمتر در انسانهای معمولی وجود دارد. این درحالی است که پیامبران؛ انسانهای کاملی هستند که همه صفات خوب را دارا هستند. اگر این صفات منحصر به ائمه و پیامبران است پس لازم است ما زندگی آنان را از ابعاد دیگر جستجو کنیم لذا مجبوریم به تاریخ پناه ببریم اما دسترسی تاریخ برای عموم مردم سخت است ضمن اینکه فهم آن هم خیلی آسان نیست این درحالی است که خیلی از کتابهایی که مرجع استناد به تاریخ هستند به زبان عربی آن هم با نثر بسیار سخت نوشته شدند.

وی اظهار داشت: معمولا دسترسی مردم به زندگی اهل بیت خیلی زیاد نبوده است و همین دسترسی هم بیشتر به صورت شفاهی و از طریق علما و در مراسم های روضه خوانی ها به مردم انتقال داده شده و کمتر مردمی بودند که به صورت مستقیم به تاریخ مراجعه کرده باشند.

نویسنده کتاب «مدرسه انقلاب» با اشاره به روایت های تاریخی تصریح کرد: اکثر روایت های تاریخ در مورد ائمه، بیشتر از چند خط نیست و در واقع این نویسندگان هستند که این چند خط را با بهره گیری از عناصر داستانی به داستان تبدیل می کنند و البته تنها از ۲۰ درصد عناصر داستانی در این روایت ها استفاده می کنند چرا که ما در داستان های مذهبی خیلی قدرت تخیل پردازی به دلیل حساسیت های مذهبی مردم نداریم لذا اگر خیلی خوشبینانه برخورد کنیم ما تنها توانستیم این روایت های چند خطی را فقط با ۲۰ درصد عناصر داستانی خلق کنیم.

فتاحی گفت: هنگامی که این روایت ها با عناصر داستانی نوشته می شوند قابل فهم تر خواهند بود و این اتفاق خوبی است مثلا در مورد حضرت معصومه (س) ما خیلی مطالب تاریخی در اختیار نداریم اما آن نویسنده ای که کتاب چند صد صفحه ای در مورد این معصوم می نویسد حتما کار مهمی انجام داده است یا مثلا در مورد امام جواد (ع) یا امام حسن عسکری (ع). لذا این که یک روایت چند خطی به یک کتاب داستانی تبدیل می شود کار مهمی است و ناشرین هم که در این حوزه در کنار نویسندگان قرار می گیرند و سرمایه گذاری می کنند و همچنین تصویرگران از جمله آدم های فرهنگی هستند که در این کتابها بسیار تاثیرگذار هستند.

آثار کودک و نوجوان در حوزه دینی انبوهی از کارهای مشابه است

سید علی کاشفی خوانساری نویسنده و پژوهشگر هم در این نشست با طرح این سوال که آیا انتشار بازنویسی تاریخ از زندگی ائمه برای کودکان مفید و ضروری است، یادآور شد: وقتی که سخن از «ادبیات دینی کودک و نوجوان» می کنیم در واقع با سه موضوع روبرو هستیم. اول «ادبیات»، دوم «دینی» و سوم «کودک و نوجوان»؛ لذا باید دید که در این سه موضوع اولویت با کدام است. البته این اولویت به نگاه نویسنده برمی گردد که از کدام زاویه کتاب و قصه را آغاز می کند. اما یک نگاه دیگر این است که ببینیم کودک و نوجوان چه نیازی دارند لذا در ادبیات دینی کودک و نوجوان، اولویت کودک و نوجوان است چرا که ما بیش از اینکه با دین روبرو باشیم با یک سنت و یک رویه نگارش داستانهای دینی روبرو هستیم.

نویسنده کتاب «مهمان کوچک» اظهار داشت: ما باید آموزه دینی را بدون اینکه به حاشیه های آن بپردازیم در قالب یک داستان حتی یک داستان موش و گربه به بچه ها بیاموزیم. لذا ما آنچه در آثار کودک و نوجوان در حوزه دینی می بینیم انبوهی از کارهای مشابه همدیگر که معمولا آثار برجسته ای هم نیستند. آیا ما باید همین رویه را دنبال کنیم؟ یا اینکه می شود یک جاهایی اولویت را به ادبیات داد و آثار ادبی و زیباشناسانه خلق کرد هرچند که ممکن است وجهه تاریخ و استاددهای آن به تاریخ کم باشد؟

وی با بیان اینکه همه آموزه های دینی برای انتقال نباید در قالب داستان باشند، ادامه داد: چه کسی گفته برای آشنایی بچه ها با مثلا محیط زیست، انرژی اتمی، مدافعین حرم حتما باید رمان نوشته شود؟ چه کسی گفته تنها راه موجود حرکت به سمت داستان است این درحالی است که واقعا جای کتاب های غیرداستانی در آثار کودک و نوجوان در حوزه دینی خالی است.

زمان آن رسیده که طرحی نو در اندازیم

«سارا عرفانی» نویسنده و مدرس دانشگاه نیز در این نشست با بیان اینکه ما به عنوان نویسنده باید بدنیاال راههای جدیدی برای بیان قصه های اهل بیت برای کودکان باشیم و زمان آن رسیده که طرحی نو در اندازیم افزود: این که چقدر کتابهای کودک و نوجوان در مورد معصومین بر روی ذهن بچه های ما ماندگار است باید مورد توجه نویسندگان این حوزه باشد این درحالی است که نباید از تاثیرگذاری شخصیت های کارتون های هالیوودی بر روی ذهن بچه های ایرانی غافل بود.

وی ادامه داد: معتقدم باید اتاق فکری با کمک جمعی از روان شناسان و پژوهشگران در کنار نویسندگان حوزه کودک و نوجوان تشکیل شود تا این نویسندگان با مشورت با این کارشناسان و با نگاه تازه تری به خلق داستان های دینی بپردازند به امیدی که این آثار بتوانند جای داستان های هالیوودی را در ذهن بچه ها بگیرند.

به گفته نویسنده کتاب «پنج شنبه فیروزه ای» شخصیت هایی همچون حضرت ابوالفضل (ع) و دیگر شخصیت های دینی، قابلیت تبدیل شدن به قهرمانان دینی و ماندگاری در ذهن بچه ها را دارند.

باید آستان های مقدس معصومین (س) متولی تولید آثار دینی در قالب کتاب باشند

سارا عرفانی با بیان اینکه باید قدم های موثرتری برای معرفی ائمه و معصومین (ع) در قالب کتاب های داستانی برداشته شود اظهار داشت: پیشنهاد می کنم نهادهایی که متولی برگزاری جشنواره هایی همچون رضوی هستند اینگونه نباشد که هر ساله کتابهای ارسالی را مطالعه و به اهدای جایزه بسنده کنند بلکه در فکر تربیت نویسندگان جوان و خلاق در حوزه دین هم باشند و از این پس آستان قدس رضوی و یا آستان حضرت معصومه (س) متولی تولید آثار معصومین در قالب کتاب هم باشند.

نویسنده کتاب «لبخند مسیح» با اشاره به کتاب دیگر خود به نام «دخترماه من» گفت: چرا باید ناشر این کتاب که در مورد حضرت معصومه (س) است؛ انتشارات مدرسه باشد درحالی که آستان حضرت معصومه می تواند در این زمینه پیشقدم باشد.

وی در پایان اذعان داشت: چه خوب است بزرگوارانی که در آستان مقدس ائمه در ایران فعال هستند در راستای نگارش کتابهای دینی، به نویسندگان کمک کنند و کتابهای دینی را که خودشان قبول دارند در اختیار نویسندگان قرار دهند و پس از چاپ کتاب نیز از آنان حمایت کنند تا ما شاهد یک کار عملیاتی برای نگارش کتاب در عرصه دینی باشیم.